

ім. В.Н. Каразіна. — № 762. Історія. — Вип. 39. — Х., 2007; Социальный портрет непмана Украины: мифы и реальность // Эпоха. Культуры. Люди (история повседневности и культурная история Германии и Советского Союза: 1920–1950-е годы). — Харків, 2004.

Дж. і літ.: Анкета Ю.П. Волосника; Преподаватели исторического факультета Харьковского государственного университета (1933–1991 гг.). — Харків, 1992. — С. 10–11.

Олена Ковальчук

ГАЛАС Володимир Іванович (13.07.1958, с. Крайня Мартинка Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник новітньої історії Чехословаччини, к.і.н. (1986), доц. (1996). Зі службовців.

Закінчив іст. (1980) і юр. (1998) ф-ти УжДУ та аспірантуру (1986) цього ж внз. 1986 захистив канд. дис. «Керівництво КПЧ Соціалістичною спілкою молоді по ідейно-політичному вихованню підростаючого покоління (1971–1981)» (наук. кер. — проф. В.І. Худанич).

Трудову діяльність розпочав 1980 вчителем історії Іршавської сш № 1. Згодом працював зав. кабінету історії КПРС УжДУ (1981–1983). Після закінчення аспірантури — асистент (1987–1991) та доц. (1991) каф. політичної історії. 1991–1993 — доц. каф. історії України. З 1993 — доц. каф. історії та теорії держави і права.

Тв.: Закономерности переходного периода и их особенности в Чехословакии // Народно-демократические революции и развитие славянских стран по пути социализма. — Харків, 1985. — С. 36–37 (у співавт.); Творческое использование опыта КПСС Компартией Чехословакии в идейно-политическом воспитании молодежи (1971–1980 гг.) // Там само. — С. 57–58 (у співавт.); Інтернаціональні зв'язки молоді Закарпаття з молодіжними організаціями сусідніх соціалістичних країн // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 202–209 (у співавт.); Закарпаття в контексті європейської політичної історії ХХ століття (Історіософські роздуми). — Ужгород, 1995 (у співавт.); Проблеми національних прав слов'янських народів у політико-правовій традиції Закарпаття (ХІХ ст.) // Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес. — Ужгород, 1999. — С. 164–171 (у співавт.).

Літ.: Михайлова Н. Батьківська наука [Про кандидата в депутати Закарпатської обласної ради, доц. УжНУ В.І. Галаса] // Карпатська правда [Ужгород]. — 2006. — Лютий. — С. 2.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ГАЛЬКА Гнат Михайлович (псевд. і крипт. Жегота Михайлов Навротник, Н.М.Г., Ж.М.Н. та ін.; 01.02.1824, с. Золотники, тепер Тербовлянського р-ну Тернопільської обл. — 26.04.1903, с. Дубківці, тепер с. Рашківці Гусятинського р-ну Тернопільської обл.) — священик, фольклорист, етнограф, публіцист.

У 1850 закінчив у Львові духовну семінарію. Працював у Тернополі, згодом — у с. Дубківці. 1855 призначений наглядачем народних шкіл у Тернополі і селах Тернопільщини. З 1869 — посол до крайового сейму, а з 1873 протягом шести років — посол до Державної Думи. Одночасно займався вивченням народних звичаїв та обрядів, збиранням фольклорно-етнографічних матеріалів. Опублікував працю «Руські послы в краєвому сеймі і Державній думі», збірник «Народні звичаї і обичаї над Збручем» (1860), «Народний празник Купала» (1861), «Приказки» (1874), «З народних казок» (1893), «Народні звичаї по галицькому березі ріки Збруч» (1893), «Народні притчі і примовки» (1894). Він також автор праць «Початок розумного землеробства» (1875), «Сільська господарина» (1875), «Виклади (лекції) про малоземельне господарство» (1877), «Про наші шкільні справи» (1883) та ін. Публікувався у «Віснику», «Слові», «Неділі», «Галичанині», «Ластівці», «Учителі», «Науці» та ін.

Літ.: Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. — Львів, 1910; Укр. Заг. Енциклопедія: Книга знання / під рец. І. Раковського — Львів; Станіслав; Коломия, 1932. — Т. 1; УЛЕ. — Т. 1. — К., 1988; ЕУ. — Т. 1. — Львів, 1993; Українська журналістика в іменах. Матеріали до енциклопедич. словника. Вип. 9. — Львів, 2002 (ст. П. Баб'як)

Архівні джерела: ЛНБ ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. — Ф. 167. — Спр. 653.

Віктор Даниленко

ГАЛЬКО Оксана Юрївна (29.07.1976, м. Сколе Львівської обл.) — дослідниця історії української діаспори, к.і.н. (2004).

1993–1998 — студентка іст. ф-ту ЛДУ ім. І. Франка. 1999–2002 — аспірантка КНУ ім. Т. Шевченка. Канд. дис. «Шлюб і сім'я у бойків Карпат наприкінці XIX ст. — до 1939 р.» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.К. Борисенко) захистила у 2004 у КНУ ім. Тараса Шевченка. З 2003 по т/ч працює в НДІ українознавства МОН України: 2003–2005 — м.н.с. відділу порівняльних досліджень; з 2005 — зав. відділу координації вітчизняних та зарубіжних центрів українознавства.

Авторка 8 друк. статей.

Тв.: Культ дерева в українській весняно-літній календарній обрядовості // Українознавство. — 2004. — № 1–2. — С. 399–401; Колядчаний цар Ворот і його ведійський відповідник // Там само. — № 3–4. — С. 366–368; «Рамаяна» і українська казка: типологічний аналіз // Там само. — № 4. — С. 256–260.

Дж.: Анкета О.Ю. Галько.

Наталія Васильєва

ГАНЖА Оксана Іванівна (13.04.1957, м. Київ) — дослідниця історії України 20–30-х рр. ХХ ст., становлення державних кордонів України, українського села періоду нової економічної політики (непу), к.і.н. (1990).

1979 закінчила іст. ф-т Київ. пед. ін-ту. З 1979 в Ін-ті історії АН УРСР: ст. лаборант, з 1990 — м.н.с., з 1991 — н.с., з 1996 — ст.н.с. відділу історії України 20–30-х рр. ХХ ст., з 1994–2008 — вчений секретар відділу, з 2008 — ст.н.с. відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів. 1990 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. «Політика по відношенню до куркульта в українському доколгоспному селі». Наук. кер. — д.і.н., проф. С.В.Кульчицький. 1991–2001 — відп. секретар серії «Історичні зошити», з 1991 — відп. секретар наук. зб. «Проблеми історії України: факти, судження, пошуки», з 1998 — член Робочої групи з підготовки «Енциклопедії історії України».

Авторка бл. 60 наук. праць.

Тв.: Частичная экспроприация сельской буржуазии в ходе аграрной революции на Украине // Вопросы истории СССР. — Вып. 32. — Харьков, 1987; Державне регулювання на селі в умовах непу // УІЖ. — 1990. — № 10; Формування державних кордонів України. — К., 1991 (у співавт.); Селянський рух на Україні при переході до непу: бандитизм чи повстанство? // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — Вип. 2. — К., 1992; Проблема державних кордонів України. — К., 1992; Кордони України: історична перспектива та сучасний стан. — К., 1994 (у співавт.); Опір утвердженню тоталітарного режиму в українському селі в роки непу // II Міжнародний конгрес україністів. — Львів, 1994; Селянський опір становленню тоталітарного режиму в УРСР. — К., 1996; Держава починається з кордону // Політика і час. — 1996. — № 7, 8; Українське селянство і держава в період «Великого перелому» // Матеріали Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії. — К., 1997; Держава і селянство в умовах становлення тоталітарного режиму. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 4. — К., 1998; Спроба «другого видання» громадянської війни

в Україні // IV міжнародний конгрес українців. — Історія. Ч. II. — Одеса — Київ — Львів, 1999; Питання встановлення кордону у російсько-українських взаєминах ХХ ст. // Науковий вісник Українського історичного клубу. — Т. 3. — М., 1999; Українське селянство в боротьбі проти тоталітарного режиму. Сутність і особливості нової економічної політики в українському селі. — К., 2000; Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927). — К., 2000; Безпартійні селянські конференції як фактор суспільного життя УСРР в 20-ті рр. ХХ ст. // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. — Вип. 4. — К., 2001; Опір селянства політиці суцільної колективізації в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 5. — К., 2001; Анти-селянські дії більшовицького режиму // Політичний терор і тероризм в Україні. — К., 2002; Спроби політичного об'єднання селянства України в роки непу // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 9. — К., 2003; Опір селянства України політиці суцільної колективізації // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 10. — К., 2004; Кримське питання в політиці урядів України (I пол. ХХ ст.) // Крим в історичних реаліях України. — К., 2004; Колективізація сільського господарства — модернізація или...? // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 13. — К., 2005; Селянський повстанський рух // Історія українського селянства. — Т. 2. — К., 2006; Селянські хвилювання та виступи наприкінці 20-х — на початку 30-х років ХХ століття // Український селянин. — Вип. 10. — 2006.

Літ.: Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довід. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936 — 2006. — К., 2006. — С. 509.

Олена Ковальчук

ГАНЧИН Василь Юрійович (20.12.1919, с. Великий Березний, нині Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл. — 05.06.1997, м. Ужгород) — український юрист, історик, громадський діяч, к.і.н. (1971), доц. (1978). Із селян.

Закінчив Ужгородську держ. реальну гімназію (1939), юр. ф-т Дебреценського королівського ун-ту (1944) та іст. ф-т УжДУ. 1971 захистив канд. дис. «Політико-адміністративне становище Закарпаття в складі буржуазної Чехословацької республіки (1919–1939 рр.)» (наук. кер. — проф. М.В. Троян).

Трудову діяльність розпочав у 1944 писарем юр. контори в с. Великий Березний. Потім його було призначено референтом окружного народного комітету (1944–1945), обрано суддею

народного суду Закарпатської України (1945–1947). 1947–1953 працював адвокатом, зав. юрконсультацією в с.В.Березний. 1953–1955 — відп. секретар, заст. голови, голова Закарпатської колегії адвокатів. 1955–1960 — народний суддя, голова Ужгородського районного суду.

З 1974 працював в УЖДУ: ст. викладачем (1974–1975) та доц. (1975–1976) каф. загальної історії; каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1976–1978); каф. економічних дисциплін (1978–1990); каф. правознавства (1991–1992).

Автор бл. 80 наук. праць.

Тв.: Становище Закарпаття в складі буржуазної Чехословаччини (1919–1920 рр.) // УІЖ. — 1968. — № 10. — С. 83–87; Мюнхенська змова і Закарпаття // Великий Жовтень і розквіт возз'єднаного Закарпаття. — Ужгород, 1970. — С. 222–235; Возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною (соціально-політичні і правові основи). — Львів, 1985 (у співавт.); Боротьба трудящих Закарпаття за врегулювання державно-правового статусу краю (1919–1944 рр.) // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 42–53; До питання про проект конституції Руської Крайни (1919 р.) // Встановлення Радянської влади в Угорщині та на Закарпатті в 1919 році. — Ужгород, 1989. — С. 110–119; Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Карпатська Січ на Великоберезнянщині // Дмитро Климпуш — головний командант «Карпатської Січі»: Документи, спогади, статті, вірші / Упоряд.: О.Д. Довганич, М.І. Кухта. — Ужгород, 1997. — С. 96–97.

Літ.: Ганчин Василий Юрьевич // Историки-слависты СССР: Библиографический словарь-справочник. — М., 1981. — С. 60; [Некролог] // Срібна Земля [Ужгород]. — 1997. — 7 червня. — С. 2; Білак П., Олашин М. Слуга народу, творець його слави: [До 85-річчя з дня народження В.Ю. Ганчина] // Новини Закарпаття [Ужгород]. — 2004. — 23 грудня. — С. 4.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ГАПЕЄВ Степан Антонович (10.05.1890, м. Одеса — 08.04.1950) — історик-краєзнавець, музейний працівник.

Навчався в гімназії, Одеському художньому училищі. 1914–1918 служив у російській армії. У грудні 1918 з сім'єю оселився у Новгород-Сіверську. Працював учителем. У 1920 очолив новостворений художньо-історичний музей. Багато зробив для збереження історико-культурної спадщини Новгород-Сіверська, створення у

місті державного історико-культурного заповідника. 16.05.1929 згідно з рішенням Раднаркому УСРР Спасо-Преображенський монастир було оголошено державним історико-культурним заповідником. Очолив його Г. У 1931 опублікував книгу «Новгород-Сіверський заповідник». Провідник». Однак 15.02.1934 був звільнений з роботи як «соціально-ворожий елемент, який припустив вихолощення класової суті у музеї». 08.03.1938 був заарештований, однак через 10 місяців звільнений у зв'язку з відсутністю доказів його «злочинної діяльності». Два роки не мав роботи. Під час німецької окупації працював учителем, завідував районним відділом освіти. У серпні 1943 виїхав з родиною до с. Ільник Турківського р-ну Дрогобицької обл. Працював інженером лісового господарства та учителем малювання у сш. У квітні 1949 заарештований за «службу у німецько-фашистських органах і проведення боротьби проти Батьківщини на ідеологічному фронті». 31.08.1949 засуджений до 25 років виправно-трудових таборів. 8.04.1950 помер у чернігівській в'язниці від розриву серця. 30.03.1993 реабілітований.

Тв.: Гапеев С.А. Новгород-Сіверський заповідник. Провідник. — Х., 1931.

Літ.: Коваленко О.Б., Ткаченко В.В., Гапеев С.А. — український історик, музейний працівник, активний учасник краєзнавчого руху 20–30-х рр. // Репресоване краєзнавство. — К., 1991; Федірко А.М. Степан Антонович Гапеев // Зневажена Клію. — К., 2005.

Архіви: Державний архів УСБУ в Чернігівській області. — Спр. 2308ФП.

Віктор Даниленко

ГАРАГОНІЧ Василь Васильович (18.07.1959, с. Станово Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем молодіжного прикордонного співробітництва, к.і.н. (1992), доц. (2000). Член Національної спілки журналістів України (1983). Відмінник освіти України (1998). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1981). 1992 захистив канд. дис. «Співробітництво молоді західних прикордонних областей України і країн Східної Європи: історія, проблеми, тенденції (друга половина 50-х — початок 90-х рр.)» (наук. кер. — проф. Г.І. Шманько).

Трудову діяльність розпочав у 1981 лаборантом науково-дослідницького сектору Ужгородського ун-ту. Згодом працював ст. лаборантом каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1981–1982); інженером кріогенної дільниці (1982–1983); редактором «Радянський студент» (нині «Ужгородський ун-т») (1983–1985) та диспетчером навчального відділу (1985) цього ж внз.

1986–2000 — викладач Мукачівського пед. училища. 2000–2006 — гол. ред. закарпатської щотижневої газети «Панорама». З 2006 — декан ф-ту туризму Мукачівського технологічного ін-ту. 1981–1985 викладав на каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства УжДУ, 1998–2006 — на каф. менеджменту Мукачівського технологічного ін-ту. Нагороджений Грамотою Верховної Ради України (2006). Лауреат обласної журналістської премії ім. Михайла Фатули (1998).

Тв.: Вчительська альма-матер: історія і сьогодення Мукачівського педагогічного училища. — Мукачево, 2000; Кордони співробітництва // УІЖ. — 1984. — № 7. — С. 155–156 (у співавт.); Інтернаціональне єднання молоді // Дружно вперед. — 1985. — № 3. — С. 16–18; Інтернаціональні зв'язки молодіжних прикордонних областей Української РСР з молоддю зарубіжних соціалістичних країн // УІЖ. — 1987. — № 1. — С. 102–108; Вчительська альма-матер: (Мукачівській учительській семінарії — 80 років). — Ужгород, 1995; Літопис учительської семінарії // Карпатський край. [Ужгород]. — 1996. — № 5–7. — С. 34–35; Деякі аспекти співробітництва молоді західних прикордонних областей України і країн Східної Європи (др. пол. 1950-х — поч. 1990-х рр.) // Історична школа професора Володимира Задорожного. — Ужгород, 1999. — Вип. 1. — С. 237–245.

Дж. і літ.: Гарагонич Василь // Дочинець М., Пагирия В. Енциклопедія Мукачева в іменах. — Мукачево, 2006. — С. 101–102.

Микола Олашин

ГАРАЙДА Іван (29.01.1905, с. Зарічево Перечинського р-ну — грудень 1945, Ужгород) — історик, філолог, видавець. Народився у сім'ї вчителя.

Закінчив юр. ф-т Будапештського і Ягеллонського ун-ту в Кракові. Працював викладачем угорської мови Краківського ун-ту. Після німецької окупації Польщі заарештований, перебував у концтаборі Заксенгаузен. У 1940 звільнений. Працював в Ужгороді дир. «Подкарпатського Общества Наук». Під його керівництвом виходили періодичні видання: «Літературна неділя», «Зоря», «Руська молодеж», серії книг «Народна бібліотека», «Дитяча бібліотека», «Літературно-наукова бібліотека». Автор ряду наук. праць. 17.11.1944 після звільнення Закарпаття радянськими військами був заарештований. Помер у польовій в'язниці «Смершу».

Тв.: Причинки до пояснення назв наших сіл. — Унгар, 1941; Галицька політика угорських королів Бейли III і Андрія II // Зоря-Најнал. — № 3; Загальна бібліографія Подкарпаття (спільно з М.Лелекачем). — Унгар, 1943.

Літ.: Дзендзелівський Й. ПОН і забутий Гарайда // Тиса. — 1994. — № 1–2; Нариси історії Закарпаття. Т. II (1918–1945). — Ужгород. 1995; Павленко Г.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. Малий енциклопедичний словник. — Ужгород, 1999.

Іконографія: Павленко Г.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. Малий енциклопедичний словник. — Ужгород, 1999. — С. 42.

Віктор Даниленко

ГАРМАСАР Валентина Григорівна (05.09.1969, селище Су-тиски Тиврівського району Вінницької обл.) — фахівець з історії екологічної науки та природоохорони, к.і.н. (2001).

1993 закінчила природничо-географічний ф-т ВДПІ ім. М. Островського. 1997–2000 — аспірантка Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. 2001 захистила канд. дис. «Історико-науковий аналіз становлення та розвитку фітоекології в Україні» (наук. кер. — д.і.н., проф. С.П.Руда). З 2000 працює в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України: 2000–2002 — м.н.с., 2002–2004 — н.с., з 2005 — ст.н.с. відділу історії науки і техніки і одночасно з 2004 — вчений секретар спеціалізованої Ради по захисту канд. та докт. дис.

Авторка бл. 40 праць.

Тв.: Історичні аспекти взаємодії науково-технічної революції та природоохоронної політики // Наука та наукознавство. — К., 2000. — № 1–2. — С.194–199; Життя та наукова діяльність В.І. Талієва в Україні // Збірник наук. праць: Серія історія та географія. — Харків, 2000. — Вип. 4. — С. 171–178; П.С. Погребняк: Життєвий шлях та наукова діяльність // Вісник Дніпропетровського університету: Серія історія і філософія науки і техніки. — 2000. — Вип. 6. — С. 65–70; Г.Н.Высоцкий: жизнь и научное наследие // Нариси з історії природознавства і техніки. — 2002. — Вип. 44. — С. 105–111; Історія виникнення та розвитку степового лісорозведення на території сучасної України (кінець XVIII — початок XX ст.) // Історія української науки на межі тисячоліть. — Вип. 12. — К., 2003. — С. 46–56; До історії розвитку садово-паркової зони Києва // Наука та наукознавства. — 2003. — № 4. — С. 261–267; Від охорони природи до екологічної свідомості: історичний контекст // Наука та наукознавство. — К., 2005. — № 4. Додаток. — С. 88–92.

Петро Бондарчук

ГАСАЙ Єфрем Олександрович (01.04.1938, с. Токи Підволочиського р-ну Тернопільської обл.) — краєзнавець, дослідник історії Тернопільщини в роки Першої та Другої світових воєн.

1973–1978 навчався на іст. ф-ті Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. 1964–1972 — ст. інструктор курсів цивільної оборони; 1973–1989 — ст.н.с. Тернопільського обл. краєзнавчого музею, з 1989 — ст. наук. редактор редакції «Книги Пам'яті Тернопільської обл.».

Автор понад 200 праць.

Тв.: І годин віків, і природа краси. — Тернопіль, 1991 (у співавт.); Село Токи та його околиці. Історико-краєзнавчий нарис. — Тернопіль, 1992; Не втомлюся шукати. Книга документальних нарисів. — Тернопіль, 1998 (у співавт.); Повернуті імена. Книга документальних нарисів. — Тернопіль, 2002 (у співавт.); Загибель, завізована Сталіним // Вільне життя. — 2005. — 5 травня.

Дж. і літ.: Анкета Є.О. Гасая; Бубній П. Зустрічі через роки // Молодь України. — 1970. — 11 берез.; Петрушенко М. Пошуки, що приносять радість // Патріот Батьківщини. — 1972. — 18 черв.; Валігура К. Якби не я, то хто ж...? // Вільне життя. — 1986. — 1 черв.; Петрушенко М. Тернопіль, Є.Гасая // Радянська Україна. — 1991. — 9 трав.; Попович Ж. Життя вмістило сотня день // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 серп.; Бубній П. Археолог забутих імен // Сільські вісті. — 1999. — 17 серп.; Мичко С. Пам'ятай ім'я своє // Україна молода. — 2005. — 4 черв.

Любов Шепель

ГЕРЕТА Ігор Петрович (псевд. «Черета», «Ігор Устимів» та ін.; 25.10.1938, с. Скоморохи Тернопільського р-ну Тернопільської обл. — 05.06.2002, Тернопіль, похований у с. Велика Березовиця Тернопільського р-ну Тернопільської обл.) — дослідник проблем «староукраїнського етногенезу» на старожитностях черняхівської археологічної культури; аналізу сюжетності образотворчого мистецтва в спадщині українських художників Тернопільщини ХІХ — першої третини ХХ ст., радянської доби та першого десятиріччя незалежності України, репресованих митців, дослідження пам'яток ОУН і УПА, дисидентства. Засл. діяч мистецтв України (1998).

1957–1962 навчався на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту ім. Юрія Федьковича. 1962–2002 працював на наукових посадах: н.с., ст.н.с., пр.н.с. Тернопільського обл. краєзнавчого музею. З 1964 проводив перші самостійні археологічні розкопки могильника черняхівської культури в с. Чистилів Тернопільського р-ну. 1967 — розкопки гробниці кулястих амфор у с. Ворвулинці

Заліщинського р-ну, 1968 — розкопки в с.Товстолуг (урочище Застінка) Тернопільського р-ну та с. Лошнів Тереховлянського р-ну. 1973 — почав розкопки великого могильника в с.Чернелів-Руський Тернопільського р-ну. За числом викопаних поховань старожитностей могильник у Чернелеві вийшов на перше місце в Україні як найбільш досліджений. 1975 — рятівні розкопки двох давньоруських поховань в с. Мухавка Чортківського р-ну. 1978 — розкопки поховань черняхівської культури в с.Потоки Підволочевського р-ну. 1977 відкрив могильник висоцької культури в с. Підлукавець Золочівського р-ну Львівської обл. 1985–1986 досліджував поховання черняхівської культури в с. Біла Тернопільського р-ну. 1987 — розкопки поховань черняхівської культури в с.Романівка та містечку Великі Бірки Тернопільського р-ну. 1996 розкопав та музеєфікував гробницю культури кулястих амфор в с. Лучка Тернопільського р-ну.

Засновник та автор експозицій: музею-садиби Соломії Крушельницької в с. Біла Тернопільського р-ну (1963); картинної галереї Тернопільського обл. краєзнавчого музею (1978), який 1991 перетворений у Тернопільський обл. художній музей; знищеного музею-театру ім. Тараса Шевченка в Тернополі; музею-садиби Леся Курбаса в с. Старий Скалат Підволочиського р-ну (1987); історико-меморіального музею політв'язнів у застінках КДБ УРСР Тернопільської обл (1996). Автор експозицій етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка в с.Велеснів Монастирського р-ну (1969). Співорганізатор музею-садиби патріарха Йосипа Сліпого в с.Заздрість Тереховлянського р-ну (1991).

Викладач спецкурсів навч. дисциплін: «Методики археологічних досліджень», «Вклад видатних діячів науки і культури в історію Тернопілля», які розробив та читав на іст. ф-ті Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка (1993–1998); «Історія України», «Археологія України», «Історія українського мистецтва» на посаді проф. Тернопільської вищої духовної семінарії ім. патріарха Йосифа Сліпого (УГКЦ).

Брав участь у русі шістдесятників (очолив підпільне Тернопільське середовище), за що в 1965–1966 репресований та позбавлений науково-творчої кар'єри (арештований 25 серпня 1965, засуджений 25 лютого 1966 на 5 р. умовно). Заснував мистецький клуб з конспіративною назвою «Золотий вересень» (1978), який постійно зазнавав утисків, а 1985 був заборонений. У Тернополі виступив співзасновником першої опозиційної організації «Тернове поле» (1988), Т-ва української мови ім. Тараса Шевченка (1988, тепер — «Просвіта»), Т-ва «Меморіал» ім. Василя

Стуса (1989), Народний Рух України за перебудову (1989), створив Ін-т національного відродження України (1991), Тернопільський осередок НТШ (1997).

Ін-т археології схвалив монографію про могильник черняхівської культури в с. Чернелів-Руський як докторську дисертацію.

Лауреат Всеукраїнської премії ім. Братів Лепких (Тернопіль, 1997), Всеукраїнської премії ім. Вікентія Хвойки (Київ, 2002), Знаку Українського фонду культури «Подвижник культури» (Київ, 1997).

Автор понад 200 праць в енциклопедіях, збірниках, ж., газ. України, Канади, Польщі, Росії, Сербії, Словаччини; видавець і редактор 34 книг Ін-ту національного відродження України.

Тв.: Як створити народний музей або музейну кімнату. — Тернопіль, 1968 (у співавт.); Теробовля. Іст.-краєзн. нарис. — Львів, 1971 (у співавт.); Раскопки Чернылево-русского могильника // Археологические открытия 1973 года. — М., 1974; Музей Соломії Крушельницької. Нарис-путівник. — Львів, 1978; Исследования в Тернопольской области // Археологические открытия 1978 года. — М., 1979; Бережани. Ілюстрований краєзнавчий нарис. — Львів, 1979; Исследования памятников черняховской культуры в западной Подолии // Археологические открытия 1980 года. — М., 1981; Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку. — К., 1981 (у співавт.); Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза. — К., 1982 (у співавт.); Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині ранньослов'янського і давньоруського періодів. — К., 1982 (у співавт.); Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Нарис-путівник. — Львів, 1982 (у співавт.); Новые могильники черняховской культуры западной Подолии и вельбарская культура // *Kultura Wielbarska w młodszym okresie rzymskim*. — Люблин, 1989; Нові пам'ятки черняхівської культури в околицях Тернополя // Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. — Львів, 1991; Художники Тернопільщини кінця XIX–XX ст. — Тернопіль, 1994; Володимир Гнатюк: сім етюдів про вченого на його 125-річчя // *Тернопілля'96*. Регіональний щорічник. — Тернопіль, 1996; Археологічні відкриття у Чернелеві-Руському 1994 року // Наукові записки. Тернопільський обласний краєзнавчий музей. — Кн. 2. — Ч. 1. — Тернопіль, 1997; Поховання поморської культури в Чернелеві-Руському // *Записки НТШ*. — Том ССXXXV. Праці Археологічної комісії. — Львів, 1998; Ліногравюри світань (Про художника Ярослава Омеляна) // *Дзвін*. — Львів, 2000. — № 8.

Дж. і літ.: Анкета Г.П.Герети; Чорновіл В. Лихо з розуму: Портрети двадцяти злочинців. — Париж, 1968. — С. 35; Литвин М. Уроки естетики // *Україна*. — 1983. — № 28; *Encyklopedia of Ukraine*. —

Vol. II. — Торонто, 1988. — С.141; Косів М. Вірність покликанню краєзнавця // Народна творчість та етнографія. — 1989. — № 1; Шевчук В. Дух, наука, думка, воля // Тернове поле. — Тернопіль, 1990. — № 13, 14; Митці України. Енциклопедичний словник. — К., 1992; Тернопілля'95. Регіональний річник. — Тернопіль, 1995. — С. 767; Тернопілля'96. Регіональний річник. — Кн. 2. — Тернопіль, 1996. — С. 679; Тернопілля'97. Регіональний річник. — Кн. 3. — Тернопіль, 1997. — С. 683; Визначні постаті Тернопілля: Бібліографічний збірник. — К., 2003. — С. 63-64; Тернопільський енциклопедичний словник. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. — С. 447.

Любов Шепель

ГЕРИНОВИЧ Володимир Олександрович (22.11.1883, м. Сокаль, тепер Львівської обл. — ?) — історик, географ, педагог, професор. Ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923–1925). Походив з родини малоземельного селянина.

Після закінчення Львівського ун-ту з 1907 працював учителем історії і географії. Працював у гімназії Луганського у Львіві, Самбірській учительській семінарії. У 1910 став членом фізико-географічної комісії НТШ, співробітником математично-природничої секції «Записок НТШ». 1911 захистив докт. дис. «Людина і географічне розміщення найдавнішої людини на просторі східної Європи». У складі австро-угорської армії брав участь у Першій світовій війні; у складі Уряду ЗУНР обіймав посаду референта з питань народної освіти і пропаганди. З 1919 — викладач Кам'янець-Подільського ун-ту. У жовтні 1923 очолив Кам'янець-Подільський ІНО. В червні 1925 очолив Кам'янець-Подільське наукове краєзнавче т-во при ВУАК. Друкувався у Львівській пресі («Руслан», «Стрілець», «Діло», «Дзвінок», «Українське слово»), а також у «Записках природничої секції НТШ», «Віснику Союзу Визволення України». Розробляв теоретичні питання краєзнавства, займався конкретними історико-краєзнавчими дослідженнями. 1928 переїхав до Харкова, де очолив відділ антропогеографії у створеному С.Рудницьким Українському НДІ географії. Протягом 1929–1931 — проф. Кам'янець-Подільського ІНО. З червня 1932 працював у Московському геолого-розвідувальному ін-ті ім. Орджонікідзе. У грудні 1932 заарештований як член контрреволюційної організації. Рішенням Трійки при колегії ДПУ УСРР від 10.11.1933 засуджений до 10 років виправно-трудоих таборів. Після звільнення тривалий час безуспішно домагався реабілітації. Реабілітований у 1989.

Тв.: Причинки до проблем Сходу Європи // Записки Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету. — Кам'янець-Подільський. 1920; Нарис економічної географії України. Частина географічна. — Т. I-II. — Кам'янець на Поділлю, 1921; Географія України. — Вінниця, 1922; Картини з географії Поділля: Календар на рік 1923. — Кам'янець на Поділлю, 1923; Теорія Вегенера про виникнення континентів і океанів // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Кам'яничина. — Ч. 1. Природа. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Кам'янецький ботанічний садок // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Неолітичні відкритки в Кам'янецькій окрузі // Науковий збірник за 1926 рік. — К., 1926; Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мокші Китайгородського району Кам'янецької округи // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1928; Порадник Кам'яничини. З планом Кам'янецького замку з року 1699... — Кам'янець-Подільський, 1928; Екскурсант Кам'яничини. — Кам'янець-Подільський, 1928; До історії Кам'янець-Подільського Інституту Народної Освіти: Відбитка із «Записок кам'янець-Подільського Інституту Народної Освіти», т. 2, 1927. — Кам'янець на Поділлю, 1927.

Літ.: Завальнюк О.М., Петров М.Б. «Винним себе визнав...» (В.О. Геринович) // Репресоване краєзнавство (20–30 ті роки). — К., 1991; Завальнюк О.М. Володимир Олександрович Геринович // Зневажена Клію. — К., 2005.

Архіви: Кам'янець-Подільський міський державний архів. — Ф.Р. 302.– Оп. 2. — Спр. 126.

Віктор Даниленко

ГЛАДСТЕРН Олександр Миколайович (16.03.1887, м. Варшава, Польща — 17.12.1937, м. Москва, РФ) — правознавець, фахівець з міжнародного права й історії міжнародних відносин, проф. (1924).

У 1904–1911 перебував за кордоном, де слухав лекції з природничих і юр. наук у Політехнічній школі (Фрідберг, Німеччина), Лілльському ун-ті (Франція) та ін. У 1912–1916 навчався на юр. ф-ті Харківського ун-ту. З 1917 — в Іркутську, читав лекції з різних галузей права в Народному ун-ті (198–1920). 1920–1924 працював в Іркутському держ. ун-ті на каф. міжнародного права. З метою вивчення історії міжнародних відносин Китаю з капіталістичними державами провів півроку в Китаї (кінець 1922 — початок 1923) —

в Шанхаї, Пекіні та ін. Результатом роботи була праця «Китай и иностранные державы в первый период Китайской революции». 1924–1930 — проф. Харківського ін-ту народного господарства, викладав міжнародне право, історію міжнародних відносин, Конституції РСФРР. 1925–1932 — заст. дир. Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства (пізніше — Ін-т сходознавства), член комісії теорії і історії права каф. права Українського ін-ту марксизму-ленінізму (1928–1930). З 1932 працював у Всесоюзній академії зовнішньої торгівлі у Москві. 16.03.1937 заарештований за звинуваченням у причетності до контрреволюційної організації. 11.12.1937 засуджений до страти. Реабілітований 15.12.1956.

Літ.: Історія Національної академії наук України. 1929–1933. Документи і матеріали. — К., 1998. — С. 33, 350.

Віктор Даниленко

ГОДЛЕВСЬКА Валентина Юрївна (03.02.1974, м. Вінниця) — дослідниця новітньої історії Іспанії, к.і.н. (2007).

1993–1998 навчалася на іст. ф-ті ВДПУ ім. М.Коцюбинського. 1998 — ст. лаборант каф. соціології, соціально-політичних відносин і права ВНТУ. 1999–2001 — ст. лаборант каф. соціології та політології ВНТУ. 2000 — 2006 пошукувач каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського (наук. кер. — д.і.н., проф. О.П. Іваницька). 2002–2003 — ст. лаборант, 2003–2007 — викладач, з 2007 — до тепер — ст. викладач каф. педагогіки, психології та соціології ВНТУ. 2006 в Ін-ті історії України НАН України захистила канд. дис. «Перехід Іспанії від авторитаризму до парламентської демократії (1975–1982 рр.)».

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: Іспанія: перехід від авторитаризму до парламентської демократії 1975–1982 рр. Історіографія // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. II. — Серія: Історія. — Вінниця, 2000. — С. 259–262; Закономірності та особливості першого етапу мирного переходу до демократії: іспанська модель (1976–1978 рр.) // Там само. — Вип. III. Серія: Історія. — Вінниця, 2001. — С. 170–176; Реставрація монархії як фактору консолідації та стабільності іспанського суспільства в період пост франкізму. 1975–1982 // Там само. — Вип. IV. — Серія: Історія. — Вінниця, 2002. — С. 219–223; Вивчення новітньої історії Іспанії на історичному факультеті ВДПУ ім. М. Коцюбинського // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту. — Вип. 15. — Серія: історичні науки. — № 1. — Чернігів, 2002. — С. 95–98; Франкістський авторитарний режим та створення передумов переходу до демократії // Наукові записки ВДПУ. — Вип. VI. —

Серія: Історія. — Вінниця, 2003. — С. 231–237; Основні аспекти зовнішньої політики постфранкістської Іспанії (кінець 70-х — початок 80-х рр. ХХ ст.) // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. — Серія: Історія. — Вип. IV. — Тернопіль, 2003. — С. 302–306; Конституція Іспанії 1978 р. та її значення для консолідації демократії // Наукові записки ВДПУ. — Вип. IX. — Серія: Історія. — Вінниця, 2005. — С. 389–395; Гуманізація освіти як фактор демократизації суспільства. Іспанський досвід // Гуманізм та освіта. — С. 147–149; Роль Збройних сил Іспанії в перехідному процесі до демократії // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — 2007. — № 1. — С. 175–181; Демократизація Іспанії: розв'язання національно-регіональної проблеми // Наукові записки ВДПУ. — Вип. XI. — Серія: Історія. — Вінниця, 2007.
Дж.: Анкета В.Ю. Годлевської

Олег Рабенчук

ГОЛИШ Григорій Михайлович (04.03.1949, с. Деньги Золотоніського р-ну Полтавської (нині — Черкаської) обл.) — дослідник історії Другої світової війни, історичного краєзнавства, спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (2004), доц. (2005), Відмінник народної освіти УРСР (1981).

1966–1970 навчався на іст. ф-ті Полтавського пед. ін-ту ім. В.Г. Короленка. 1970–1971 — учитель історії та німецької мови Річицької сш Ратнівського р-ну Волинської обл.; 1971–1972 — служба в Збройних Силах; 1972–1985 — учитель історії та суспільствознавства Чапаєвської сш Золотоніського р-ну Черкаської обл.; 1985–1998 — дир. цієї школи; 1998–2000 — заст. голови Золотоніської райдержадміністрації з гуманітарних та політико-правових питань; 2000–2004 — ст. викладач каф. всесвітньої історії Черкаського держ. (національного) ун-ту ім. Богдана Хмельницького; 2004–2006 — доц. каф. всесвітньої історії названого ун-ту. Канд. дис. «Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.)» захистив у Черкаському нац. ун-ті ім. Б. Хмельницького 2004. Наук. кер. — д.і.н., проф. О.Є. Лисенко. 1975–1990 — депутат Чапаєвської сільської ради, 1990–1998 — депутат Золотоніської райради, 1998–2002 — депутат Черкаської обл. ради. Член Нац. спілки журналістів України (2001), Президії Черкаської обл. правління Всеукраїнської спілки краєзнавців. Нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти (1980, 1984, 1995), лауреат премії імені народного учителя О.А. Захаренка. З 2006 — доц. каф. історіографії, джерелознавства та спец. іст. дисциплін Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького.

Автор 350 публікацій (з них 310 — у газетній періодиці).

Тв.: Золотоніський аматорський театр і Наталія Ужвій // Вісник Черкаської університету. Серія: Історичні науки — Черкаси, 1999 — Вип. 12. — С.94–98; Золотоніщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. Документи. Спогади. Статті. — Черкаси, 2000 (ред. і упор.); Основи нумізматики: Навч. посібн. — Черкаси, 2002; Участь дітей і підлітків Центральної України у боротьбі з нацистським окупаційним режимом в роки Великої Вітчизняної війни // Сторінки воєнної історії. — К., 2002. — Вип.6. — С. 248–252; Участь дітей і підлітків України у сільськогосподарських роботах періоду Великої Вітчизняної війни Український селянин. — Черкаси, 2002. — Вип. 6. — С. 128–130; Знищення дітей і підлітків на окупованих територіях Наддніпрянської та Східної України як складова частина політики геноциду нацистської Німеччини проти українського народу (1941–1944 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2003. — Вип. 7, ч. 1. — С. 279–290; Освітньо-виховна політика нацистів щодо неповнолітніх на окупованих територіях України в роки німецько — радянської війни // Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки. — Черкаси, 2003. — Вип. 50. — С. 88–95; Участь дітей і підлітків Наддніпрянської та Східної України у радянських патріотичних рухах періоду Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2004. — Вип. 8, ч. 2. — С. 45–56; Експлуатація неповнолітніх громадян на території рейхскомісаріату «Україна» у 1941–1944 рр. // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. — К., 2004. — Вип. 26. — С. 203–216; Діти і підлітки Черкаського краю — учасники антинацистського руху Опору в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Черкащина в контексті історії України. — Черкаси, 2004. — С. 258–268; Богуславець — мала батьківщина М.О.Максимовича: спроба соціоісторичного портрета // Збірник праць Всеукраїнських максимовичівських читань. — Черкаси, 2004. — С. 186–192; У вирі війни. Становище неповнолітніх громадян України у 1941–1945 рр.: Монографія. — Черкаси, 2005; Становище неповнолітніх громадян Наддніпрянської та Східної України у перший період Великої Вітчизняної війни (1941–1942 рр.): Матеріали Міжнародної наукової конференції «Велика перемога: погляд із сьогодення» // Історичні і політологічні дослідження. — 2005. — № 1. — С. 107–115; Студії з краєзнавства і етнології // Народна творчість та етнографія. — 2005. — № 1. — С. 105–106; Трагедія неповнолітніх жителів Черкаського краю в умовах нацистського окупаційного режиму 1941–1944 рр. // Черкащина в контексті історії України. — Черкаси, 2005. — С. 51–60. Становлення грошової системи незалежної

України (1991–2004 рр.) // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». — Черкаси, 2005. — Вип. 66. — С. 148–158; Осередок духовності і пам'яті // Краєзнавство Черкащини. — 2005. — № 8. — С. 69–84; Наслідки німецько-радянської війни для неповнолітніх громадян України // УІЖ. — 2005. — № 3. — С. 37–49; Основні напрямки політики владних структур Української РСР у сфері охорони дитинства на початковому етапі відбудови (1943–1945 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2005. — Вип. 9. — С. 41–50; Педагогічний феномен М.Ф.Пономаренка // Неспокій серця. — Черкаси, 2005. — С. 42–60; Участь неповнолітніх громадян України у відбудові та патріотичних рухах 1943–1945 рр. // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». — Черкаси, 2005. — Вип. 77. — С. 96–106.

Дж. і літ.: Анкета Г.М. Голиша; Голиш Григорій Михайлович // Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. Черкаський край в особах: Золотоніщина. — Черкаси, 2003. — С. 307–308; Голиш Григорій Михайлович // Журналісти Черкащини. — Черкаси, 2003. — С. 46; Голиш Григорій Михайлович // Краєзнавці Черкащини: Біобібліографічний словник. — Золотоноша, 2003. — С. 25–26.

Віктор Крушина

ГОЛОВКО Олександр Борисович (22.10.1952, м. Харків) — дослідник історії Центральної та Східної Європи доби раннього та класичного середньовіччя, д.і.н. (2006).

1975 закінчив з відзнакою іст. ф-т Харків. держ. ун-ту. 1975–1978 — учитель середніх шкіл м. Харкова. 1978–1980 — ст. лаборант каф. філософії Харків. авіаційного ін-ту. 1980–1983 — аспірант Ін-та історії АН України. 1983–1995 — м.н.с., н.с., ст.н.с. відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін і відділу історії України середніх віків Ін-ту історії України НАН України, де 1984 захистив канд. дис. «Політичні відносини Русі і Польщі (X — перша третина XIII ст.)» (наук. кер. — д.і.н. М.Ф. Котляр). 1995–1998 — ред. відділу політики газ. «Регіон», 1998–2002 — помічник-консультант народного депутата України; з 2002 — гол. консультант депутатських фракцій Апарату Верховної Ради України. 2006 в Ін-ті українознавства НАН України захистив докт. дис. «Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX — перша половина XIII ст.)».

Автор бл. 120 друкованих праць.

Тв.: Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X — первой трети XIII вв. — К., 1988; Запровадження християнства на Русі. — К., 1988 (у співавт.); Балтійські племена в політичних

взаємовідносинах Давньоруської і Польської держав (X — перша третина XIII ст.) // Україна і Польща в період феодалізму. — К., 1991. — С. 23–34; Слов'яни Північного Причорномор'я доби Київської Русі та проблеми витоків українського козацтва // УІЖ. — 1991. — № 11. — С. 24–35; Русь у міжнародному житті Європи IX–X ст. — К., 1994; Князь Роман Мстиславич та його доба: Нариси з історії політичного життя Південної Русі XII — початку XIII століття. — К., 2001; Боярська «фронда» в Галичі // Пам'ять століть. — 2002. — № 5. — С. 49–60; Побужжя в контексті політичного розвитку Південно-Західної Русі (X — перша половина XIII ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). — Вип. 2. — К., 2002. — С. 59–76; Галицько-Волинська Русь: держава чи не держава? // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. — Ч. 1. Історія. — Чернівці, 2003. — С. 115–119; Половецький фактор в політичному розвитку Південно-Західної Русі (остання третина XII — перша половина XIII ст.) // Східний світ. — 2004. — № 1. — С. 60–72; Держава Романовичів і Золота Орда // Український історичний журнал. — 2004. — № 4. — С. 3–15; Формування державних утворень у Східній Європі в IX — першій половині XIII ст. // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 4. — К., 2004. — С. 77–94; Галицька держава князів Ростиславичів в історії Центрально-Східної Європи (IX–XI ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). — Вип. 5. — К., 2005. — С. 87–131; Зустріч цивілізацій в середині XIII ст.: держава Романовичів між католицьким Заходом і монгольським Сходом // Східний світ. — 2006. — № 1. — С. 47–56; Славяне Восточной Европы и крестовые походы (XI — первая половина XIII вв.) // *Rossica Antiqua*. — Вып. 1. — Санкт-Петербург, 2006. — С. 314–330; Корона Данила Галицького. Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX — перша половина XIII ст.). — К., 2006; Політика Королівства Угорщина щодо Південно-Західної Русі у першій половині XIII ст. // Міжнародні зв'язки України. Наукові пошуки і знахідки. — Вип. 15. — К., 2006. — С. 151–169; Князь Володимирко Володаревич — перший володар об'єданого Галицького князівства // *Confraternitas*. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаевича (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 15). — Львів, 2006–2007. — С. 90–97; Русь і руські князівства на сторінках польських нарративних джерел // *Terra Cossacorum*. Студії з давньої і нової історії України. — К., 2007. — С. 358–382; Половецький хан Котян Сутоевич у політичному житті Центрально-Східної Європи першої половини XIII ст. // *Хазарский альманах*. — Вип. 6. — К.,

Харьков, М., 2007. — С. 78–87; Галицький період діяльності князя Мстислава Мстиславича Удатного // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 7 — К., 2007. — С. 71–93; Держава Романовичів у східноєвропейській політиці римської курії 40-50-х років XIII ст. // Княжа доба. — Т. 2. — Львів, 2008. — С. 67–84.

Літ.: Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. — К., 1998. — С. 60; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 515–516; Хто є хто в Україні. — К., 2007. — С. 209.

Олена Ковальчук

ГОЛУБЕВ Степан (Стефан) Тимофійович (25.10/06.11/.1848, с. Ардатівка Пензенської губ., тепер РФ, — 1920, м. Київ) — історик, письменник, педагог, громадський діяч, чл.-кор. РАН (1908). Із сім'ї священика.

Навчався у духовному училищі, в 1864–1870 — у Пензенській духовній семінарії, в 1870–1874 — на церковно-іст. відділенні Київської духовної академії. 1874 почав працювати приват-доц. каф. російської церковної історії Київської духовної академії. 1883 захистив дис. «Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники» на ступінь магістра богослов'я. З 1884 — штатний доц. академії на каф. історії російського розколу та історії викриття російського сектантства. Водночас з березня 1885 — приват-доц. Ун-ту св. Володимира на каф. історії церкви. 1899 здобув ступінь доктора церковної історії і почав працювати ординарним проф. Київської духовної академії. Згодом — заслужений ординарний проф. З липня 1900 — ординарний проф. Ун-ту св. Володимира. Був членом ряду громадських організацій. Публікувався в «Трудах Киевской духовной академии», «Чтениях Исторического общества Нестора-летописца», «Киевской старине», «Киевских епархиальных ведомостях». Досліджував історію української церкви та діяльність українських церковних діячів XVI–XVII ст., історію монастирів, Києва-Могилянської академії. Ряд досліджень і документальних пам'яток видрукував в «Архиве Юго-Западной Руси». Помер від тифу.

Тв.: Петр Могила и Исаия Конинский // Православное обозрение. — 1874. — № 2, 3; О начале книгопечатания в Киеве и о первопечатных киевских изданиях // Киевская старина. — 1882. — № 6; Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники (Опыт исторического исследования). — К., 1883; — Т. 1; К., 1898. — Т. 2; Историко-топографические изыскания и заметки о древнем

Киеве. Ст.2. О древней Воздвиженской церкви в Киеве. — К., 1904; Спорные вопросы древней топографии Киева. — К., 1910; Киево-Выдубицкий монастырь (домонгольское время). — К., 1914.

Літ.: Крайній К.К. Историки Киево-Печерської лаври ХІХ — початку ХХ століть. — К., 2000; Федорова Л. Голубев Степан Тимофійович // Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України. Біографічний довідник. — К., 2005. — Ч. 1; Українські архівісти.

Архіви: ЦДІАК. — Ф. 711 — Оп. 1. — Спр.10907. — Арк. 1–5.

Віктор Даниленко

ГОРОБЕЦЬ Віктор Миколайович (01.07.1964, с. Бичева Любарського р-ну Житомирської обл.) — дослідник політичної і соціальної історії України раннього Нового часу, міжнародних відносин у Центрально-Східній Європі, д.і.н. (2002), проф. (2007). Заслужений діяч науки і техніки (2009).

1990 з відзнакою закінчив іст. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка. Науково-дослідну роботу розпочав 1990 на посаді стажиста-дослідника Ін-ту історії України АН України. Стажувався в Ягелонському ун-ті (Краків, Польща). 1993 в Ін-ті історії України НАНУ захистив канд. дис. «Малоросійська колегія та реформа державного устрою України (1722–1727)». Наук. кер. — акад. НАН України В.А.Смолій. З 1993 працює в Ін-ті історії України НАН України на посаді м.н.с., з 1994 — н.с., з 1998 — ст.н.с., з 2002 — пров.н.с. Стипендіат Президента України (1996–1998). 2002 очолив створений в Ін-ті історії України НАНУ Центр досліджень проблем соціальної історії. 2002 в Ін-ті історії України НАНУ захистив докт. дис. «Проблема легітимації еліти козацької України в зовнішньополітичній діяльності Гетьманату: стосунки з Росією та Річчю Посполитою (1654 1665)». Наук. консультант — акад. НАНУ В.А.Смолій. З 2001 — доц., з 2003 — проф. каф. історії Росії іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. Нині пров.н.с. Ін-ту історії України НАН України, проф. іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка.

Член Вченої ради Ін-ту історії України НАН України, спеціалізованої Вченої ради по захисту дисертацій іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка, Міжнародної українсько-російської комісії з історії, Експертної ради ВАК України, зав. Центру досліджень проблем соціальної історії, відп. ред. альманаху «Соціум». Нагороджений Грамотою Верховної Ради України (2007).

Автор понад 350 наук. публікацій, у т.ч. й 17 індивідуальних і колективних монографій.

Тв.: Політична реформа на Україні в першій чверті XVIII ст. // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. — К., 1991; До питання про еволюцію гетьманської влади в Україні в першій третині XVIII ст. // УІЖ. — 1993. — № 2,3; Від союзу до інкорпорації: українсько-російські відносини другої половини XVII — першої чверті XVIII ст. — К., 1995; Украинско-российские отношения и политико-правовой статус Гетманщины // Россия–Украина: история взаимоотношений. — М., 1997; Присмерк Гетьманщини: Україна в роки реформ Петра I. — К., 1998; Білорусь козацька: полковник Іван Нечай та українські змагання за Південно-Східну Білорусь (1655–1659). — К., 1998; Козацькі січі (Нариси з історії українського козацтва XVI–XIX ст.). — К.; Запоріжжя, 1998 (у співавт.); Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети. — К., 1998. — Кн.1 (у співавт.); Політичний устрій українських земель другої половини XVII–XVIII століть: Гетьманщина, Запорожжя, Слобожанщина, Правобережна Україна (спроба структурно-функціонального аналізу). — К., 2000; Україна в роки реформ Петра I. — К., 2000; Priciny a nasledky polickej preorientacie hajtmána Ivana Mazepu roku 1708 // Historicky casopis.-Bratislava, 2000. — Rocnik 48.- Cislo 1; Історія України в особах: Козаччина. — К., 2000 (у співавт.); Еліта козацької України в пошуках політичної легітимації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1665. — К., 2001; Незнайоме Кліо: Українська історія в таємниціх і курйозах (XV–XVIII ст.). — К., 2002 (у співавт.); Чи мала шанси весна 1661 року стати «термідором» Української революції? (Етюд до соціально-політичної історії другої половини XVII ст.) // Соціум. Альманах соціальної історії. — К., 2002. — Вип. 1; Ukraina Polska w połowie XVII wieku: trudne czasy konfrontacji i poszukiwania kompromisów // Ugody polsko-ukraiński w XVII wieku. — Kraków, 2002; «Нова соціальна історія»: можливі українські перспективи у світлі європейських досягнень і проблем // Історія та історіографія в Європі. — 2003. — № 1-2; «Хочю [...] поняти б за себя московского народу вдову...» // Соціум. Альманах соціальної історії. — Вип. 2. — К., 2003; Посольство гетьмана Івана Брюховецького до Москви 1665 року: правові підстави та політико-соціальні мотиви візиту // Україна та Росія: проблеми політичних і соціокультурних відносин. — К., 2003; Переяславський вибір Богдана Хмельницького 1654 року // Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження). — К., 2003; Історія української культури. Т. 3: Українська культура другої половини XVII–XVIII століть. — К., 2003 (у співавт.); Незнайоме Кліо: Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба. — К., 2004 (у співавт.); Україна і Росія в

історичній ретроспективі. — Т. 1. Українські проекти в Російській імперії. — К., 2004 (у співавт.); Зовнішня політика Гетьманату другої половини 50-х рр. XVII ст. // УІЖ. — 2005. — № 2; Проблема політико-правової легітимизації еліти Гетманата. Сложности и вариативность ее решения // Украина и соседние государства в XVII веке. — СПб., 2004; Історія українського козацтва. Нариси у двох томах. — Т. 1. — К., 2006 (у співавт.); «Волимо царя східного». Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава. — К., 2007; История Украины. Научно-популярные очерки. — М., 2008 (у співавт.); Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності. — К., 2008 (у співавт.); Влада та соціум Гетьмату. Дослідження з політичної і соціальної історії ранньодержавної України. — К., 2008.

Дж. і літ.: Анкета В.М. Горобця; Вчені Інституту історії України. Бібліографічний довідник. — К., 1998. — С. 63-64; Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Минуле й сьогодні. — К., 2004. — С. 182; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 518.

Олена Ковальчук

ГРАБ Василь Іванович (25.07.1943, с. Басовка, Подгоренського р-ну Воронежської обл., нині РФ) — історик комуністичного терору, краєзнавець (Полтавщина). Син військового.

Закінчив Харківський юридичний ін-т (1971). До 1992 працював в органах КГБ — дійшовши посади нач. слідчого відділення УСБУ в Полтавській обл., відтоді у Полтавській держ. аграрній академії. Один з ініціаторів конверсії органів ГБ у галузі іст. науки.

Дослідження, присвячені репресованим діячам укр. культури, почав друкувати 1989 у газ. «Зоря Полтавщини» та 1990 у полтавському виданні «Події, пригоди, факти» та газ. «Червоний прапор». Відтоді бере участь у колективних працях: нариси про Н.Х. Онацького та М.Г. Філянського у вид. «Репресоване краєзнавство (20–30-і роки)» (К.: Рідний край, 1991), І.Н. Капустянського, М.О. Драй-Хмару, Г.Й. Майфета у вид. «Реабілітовані історією» (К.; Полтава, 1992), М.І. Гавриленка, В.І. Зеленцова, П.Й. Капельгородського, Ю.В. Кондратюка, К.І. Ляховича, В.Л. Поліщука та ін. у вид. «Реабілітовані історією. Полтавська область» (Кн. 5. К.; Полтава, 2007), серії «Полтавська Петлюріана». Вивчає середовище В.Г. Короленка (В.Г. Іванов, В.В. Лазорський-Дем'яновський, К.І. Ляхович) та історію його будинку-музею. Друкує науково-популярні статті у місцевій пресі.

Тв.: Дело Н.Е. Макаренко // Вивчення історичної та культурної спадщини Роменщини: Проблеми і перспективи. — Суми; Ромни, 1990. — С. 29–31; Археолог Олександр Тахтай. — Полтава, 1991 (у співавт.); Дело Ю.В. Кондратюка і др. — Полтава, 1992; Тривожний вересень Володимира Пархоменка // Проблеми археології, стародавньої та середньовічної історії України. — Харків, 1995. — С. 115–117; У лецатах ДПУ: Нариси про безпідставно репресованих діячів вітчизняної науки та культури. — Полтава: Археологія, 1999; Репресоване право // Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи, 1903–2003: Архівн. зб. на посвяту 100-річчя Полтав. вч. архівн. комісії. — Полтава, 2003. — С. 184–188; «Класово-чуждий» Іванов // Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. ст. — 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. — Полтава, 2004. — С. 170–174; Діяльність органів ДПУ на Полтавщині у 30-ті роки: великий терор // Органи державної безпеки на Полтавщині, 1919–1991. — Полтава, 2005. — С. 59–84; Переслідуваний кооператор: За матеріалами кримінальних справ Михайла Токаревського // Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. ст., 2004. — Полтава, 2005. — С. 273–298.

Літ.: Граб Василь Іванович: Біобібліографічний покажчик. До 60-річчя від дня народження. — К.; Полтава.

Сергій Білокінь

ГРЕЧЕНКО Володимир Анатолійович (18.09.1953, м. Амвросіївка Донецької обл.) — дослідник політичної історії України 20–30-х років ХХ ст., становлення тоталітарного режиму в 20–30-ті рр. ХХ ст. в СРСР та Україні. Д.і.н. (1992), проф. (1992). Удостоєний відомчих нагород: «За відзнаку в службі» I (2006) та II ступеня (2000), «За розвиток науки, техніки та освіти» I (2005) та II (2003) ступеня, «За сумлінну службу» III ступеня (2004)

У 1970–1975 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка; 1975–1978 — асистент каф. історії КПРС Комунарського гірничого-металургійного ін-ту; 1978–1981 — аспірант каф. історії КПРС гуманітарних ф-тів КДУ ім. Т. Шевченка. 1981 в КДУ захистив кад. дис. «Роль партійно-радянської преси у внутрішньопартійній боротьбі (1926–1927 рр.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Горшков. 1981–1987 — асистент, ст. викладач, доц. каф. історії КПРС Комунарського гірничо-металургійного ін-ту; з 1985 — доц., з 1987 — зав. каф. історичних та соціально-політичних дисциплін Харківського сільськогосподарського ін-ту ім. В.В. Докучаєва (нині Харківський нац. аграрний ун-т); 1994 — до т.ч. — начальник (зав.) каф. історії

державності України та українознавства Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ. Має спеціальне звання — полковник міліції (1999). 1992 у КДУ захистив докт. дис. «Дейно-політична боротьба в періодичній пресі 20-х років» (наук. конс. — д.і.н., проф. В.П. Горшков).

Автор понад 250 наук. праць, у т.ч. 8 монографій, 2 підручників та 13 навчальних посібників (у т.ч. 3 з грифом МОНУ) з історії України, політології, всесвітньої історії, культурології, української та зарубіжної культури.

Тв.: Деякі питання внутріпартійної боротьби в 1928–1929 рр. // УІЖ. — 1989. — № 8; Про минуле заради майбутнього // УІЖ. — 1990. — № 5; Маршрутами історії. — К., 1990 (у співавт.); І.К. Дашковський: нарис політичної діяльності // УІЖ. — 1991. — № 10; Внутріпартійная боротьба: сквозь призму печати 20-х годов. — Х., 1991; До історії внутрішньо-партійної боротьби в Україні у 20-ті рр. // УІЖ. — 1993. — № 9; Нариси з історії України ХХ ст. — Х., 1995; Історія України (короткий нарис). — Х., 1996; Основи політології. — Х., 1997, 2000; Історія України. Всесвітня історія ХХ ст. — Х., 1997, 1998, 2000, 2001, 2002, 2003, 2005; Нариси з історії української та зарубіжної культури. — К., 2000, 2002, 2005; Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть. — Х., 2000; Україна в добу «раннього» тоталітаризму (20-ті рр. ХХ ст.) — Х., 2001; Політична історія України. — К., 2001, 2002, 2008 (у співавт.); Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети. — К., 2002. (у співавт.). Політична історія України ХХ ст. у 6 т. — Т. 3. — К. 2003 (у співавт.); Коммунистическое движение. Очерки истории. — Х., 2004 (у співавт.); Історія державності України. — Х., 2004 (кер. авт. кол.); Історія сучасного світу. — Х., 2006; Історія: Навч. пос. — Х., 2007; Апогей сталінського тоталітаризму в Україні (30-ті роки ХХ ст.). — Х., 2007; Україна: політична історія. ХХ — поч. ХХІ ст. — К., 2007 (у співавт.); Історичні дисципліни у вищій школі // Урядовий кур'єр. — 2008. — № 113; Історія України. Всесвітня історія. — Х., 2008; Історія України: Комплексний довідник. — Х., 2008; Історія: Модульний курс. — Х., 2009.

Дж. і літ: Анкета В.А. Греченка; Енциклопедія сучасної України. — Т. 6 — К., 2006. — С. 412.

Олена Ковальчук

ГРИГОР'ЄВА Тетяна Федорівна (15.08.1939, с. Стайки Ржищівського (нині — Кагарлицького) р-ну Київської обл.) — фахівець з історичного краєзнавства, пам'яткознавства, реабілітації жертв тоталітарного режиму, регіональної історії, політичних репресій в Україні, к.і.н. (1991), Відмінник освіти України (1997).

Трудову діяльність почала 1955: Стайківський цегельний завод (1955–1958), Полоцький завод скловолока (1958–1970). 1966–1972 навчалася на іст.-архівному ф-ті Московського іст.-архівного ін-ту, після закінчення якого працювала у Київському наук.-досл. ін-ті теорії історії та перспективних проблем рад. архітектури. З 1980 — в Ін-ті історії АН України: м.н.с., н.с. (1992) відділу регіональних проблем історії України, 1993–2001 — ст.н.с. цього ж відділу. 1991 в Ін-ті історії України захистила канд. дис. «Становление и развитие исторического краеведения в Южной Украине (к. XVIII — I пол. XIX вв.)» (наук. кер. — д.і.н. В.Г.Сарбей). З 2001 — ст.н.с. Головної редколегії «Реабілітовані історією».

Нагороджена Почесними Грамотами НАН України: до 50-річчя МАН «Дослідник» (2003), до 80-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців (2005); Почесною Грамотою Верховної Ради України (2003).

Авторка понад 160 наук. праць.

Тв.: Памятники истории и культуры Украинской ССР. Каталог-справочник. — К., 1987; Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. Зб. метод. матеріалів в 6 ч. — Ч. V — К., 1989; Увековечивание памяти И. Франко в УССР средствами монументальной пропаганды // І. Франко і світова культура. — К., 1990 (у співавт.); Репресоване краєзнавство. — К., 1991 (у співавт.); Історико-культурна спадщина України (XIX — поч. XX ст.). — К., 1995 (упорядник, у співавт.); Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. — К., 1998 (у співавт.); Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. Зб. документів. — Ч. I. — К., 1999 (у співавт.); Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. — Ч. I. — К., 1999 (у співавт.); Краєзнавці України. Довідник. — Т. I. — К., 2003 (у співавт.); Звід пам'яток історії та культури України. Енциклопед. видання у 28 т. — Том «Київ». — Кн. I, ч. I. — К., 1999; Кн. I, ч. II. — К., 2004 (у співавт.); За сценарієм ДПУ. — К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Т.Ф. Григор'євої; Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998. — С. 66–67; Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю). Довідник. — Т. 1. — К., Кам'янець-Подільський, 2003; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 520–521.

Наталія Васильєва

ГРИЦАК Ярослав Йосипович (псевдоніми: Данило Кушплір, Б. Кушнірик; 01.01.1960, с. Довге Стрийського р-ну Львівської обл.) — дослідник історії України XIX–XX ст.; фахівець з історіографії та франкознавства, вивчає феномен націоналізму. Д.і.н. (1996), проф. (1998).

1977–1982 навчався на іст. ф-ті ЛНУ ім. І. Франка. 1982–1992 працював у ІСН НАН України: 1982–1985 навчався в аспірантурі; під керівництвом к.і.н., ст.н.с. С.М. Трусевича у 1987 захистив канд. дис. «Робітники Бориславсько-Дрогобицького нафтового басейну другої половини XIX — початку XX ст.: формування, становище, класова боротьба»; 1985–1992 — м.н.с., н.с., ст.н.с. цього ж ін-ту. Засновник, дир. (з 1992) Ін-ту історичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка. Одночасно доц. (1996–1999), а з 1999 — проф. каф. історії слов'янських країн. З 1989 по 1991 очолював Львівську Асоціацію молодих істориків. Дійсний член НТШ (1992), 1991–1997 — голова іст. комісії НТШ у Львові, дійсний член УІТ.

1996 захистив в Ін-ті української археології та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України докт. дис. «Формування модерної української нації: історіографія та історіософія проблеми» (наук. конс. — д.і.н., проф. Я. Дашкевич). З 1996 за сумісництвом гість-проф. Центрально-Європейського ун-ту (Будапешт). Сенатор Українського Католицького Ун-ту, проф. каф. історії України. Викладав у Гарвардському і Колумбійському ун-тах (1994, 2000–2001) й Дипломатичній академії у Відні. Перший віце-президент Міжнародної асоціації україністів (МАУ, 1999–2005). Ініціатор і учасник багатьох міжнародних і національних наук. конференцій, керівник «Львівського семінару» (1996–2000). З 1996 і дотепер — ред. наук. ж. «Україна Модерна» (Київ; Львів, Т. 1–11). Член редколегій часописів «Slavic Review» (США), «Український гуманітарний огляд» (Київ), «Критика» (Київ), «Ab Imperio» (Казань) та ін.

Лауреат премії журналу «Przegląd Wschodni» (1997), премії American Council of Learned Societies (2001), 2004 був удостоєний почесного звання «Галицький Лицар». За визначний внесок у дослідження укр. історії та книгу «Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)» отримав нагороду Міжнародної фундації Антоновичів за 2007 рік.

Автор бл. 500 наук. праць з проблем історії України XIX–XX ст., української та світової історіографії, національних рухів у Центральній та Східній Європі. Зокрема, книжок з історії української культури, літературознавства, україніки, які стали лауреатами численних книжкових рейтингів і конкурсів, престижних номінацій («Страсті за націоналізмом: історичні есеї» (К.: Критика, 2004),

«Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)» (К.: Критика, 2006) — книжка року у номінації ж. «Корреспондент» та ін.).

Тв.: «Дух, що тіло рве до бою...»: Спроба політичного портрету Івана Франка. — Львів, 1990; «Молоді радикали» у суспільно-політичному житті Галичини // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Т. 222: Праці Іст.-філос. секції / Ред. О. Купчинський. — Львів, 1991. — С. 71–110; Іван Лисяк-Рудницький. Історичні есе: У 2 т. — К., 1994; Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ–ХХ століття. — К., 1996; 2000; *Historia Ukrainy. 1772–1999. Narodziny nowoczesnego narodu.* — Lublin, 2000; *National identities in Post-Soviet Ukraine: The Case of Lviv and Donetsk* // *Harvard Ukrainian Studies.* — 1998. — Vol. 22; Страсті за націоналізмом: історичні есеї. — К., 2004; Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). — К., 2006.

Дж. і літ.: Анкета Я.Й. Грицака; Історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (1940–2000). — Львів, 2000; uk.wikipedia.org/wiki/Грицак_Ярослав_Йосипович

Василь Швидкий

ГРІДИНА Ірина Миколаївна (11.12.1966, м. Горлівка Донецької обл.) — дослідниця соціальної історії періоду Другої світової війни, к.і.н. (2002), доц. (2005).

1984–1989 — студентка іст. ф-ту ДонДУ; 1989–1998 — зав. Археологічним та етнографічним музеєм іст. ф-ту, зав. Навчальної лабораторії каф. історіографії, джерелознавства та методики викладання історії. 1998–2001 — аспірантка каф. історії України ДонДУ. 2001 у ДонДУ захистила канд. дис. «Православна церква в Україні під час Другої світової війни: людський вимір» (наук. кер. — д.і.н., проф. П.В. Добров). 2001–2005 — ст. викладач каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики, з 2005 — доц. каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики. З 2006 — докторант каф. історії України ДонДУ (тема докт. дис. «Духовне життя населення України в роки Другої світової війни», наук. конс. — д.і.н., чл.-кор. НАН України О.П. Реєнт).

Авторка понад 40 наук. праць.

Тв.: Православні монастирі України під час Другої світової війни // *Історія слов'янських народів: актуальні проблеми дослідження.* — Вип. 6. Слов'янські народи в Другій світовій війні. — К., 2000 (у співавт.); Православна Церква України періоду німецько-фашистської окупації — з історії конфлікту // *Вісник Донецького університету. Серія «Б». Гуманітарні науки.* — Вип. 1. — Донецьк,

2000; До питання про релігійне життя в Україні під час нацистської окупації // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. Вип. 16. — К., Донецьк, 2001; Православна церква в Україні напередодні Великої Вітчизняної війни // Вісник Донецького університету. Серія «Б». Гуманітарні науки. — Вип. 7. — Донецьк, 2002; Міжнародні та міжетнічні відносини України, країн СНД та Балтії // Вступ до міжнародних відносин: Науковий щорічник. — Донецьк, 2002; Православные верующие Украины в годы Великой Отечественной войны // Мы Победу приближали как могли. — Смоленск, 2003 (у співавт); Міжнародні та міжетнічні відносини України та Росії // Історичні і політологічні дослідження. — № 1(13). — Донецьк, 2003; Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин: деякі аналітичні та теоретичні висновки // Вступ до міжнародних відносин: Науковий щорічник. — Донецьк, 2005; Православна Церква в Західній Україні напередодні Другої світової війни // Україна Соборна. — Вип. II, ч. II — К., 2005; Релігійна політика Сталіна під час другої світової війни // Історичні та політологічні дослідження. — № 1(23). — Донецьк, 2005; Православні віруючі України під час Другої світової війни. Монографія. — Донецьк, 2006; До питання розповсюдження релігійності серед населення України напередодні Другої світової війни // Історичні і політологічні дослідження. — № 1/2(31/32). — Донецьк, 2007; Духовна безпека держави: історичний досвід Другої світової війни // Державотворчі процеси і соціально-економічні моделі розвитку України на сучасному етапі. У 2-х т. — Т. 2. — Донецьк, 2007 (у співавт); Духовні цінності українського народу в роки Другої світової війни: до методології дослідження // Історична панорама. — Горлівка, 2008; Вплив нацистської пропаганди на духовне життя населення України // УІЖ. — 2009. — № 2.

Дж.: Анкета І.М. Грідіної.

Олена Ковальчук

ГУРНИЦЬКИЙ Казімір Іванович (13.10.1924, с. Шаровечка нині Хмельницького р-ну Хмельницької обл.) — дослідник історичної спадщини А.Ю. Кримського, к.і.н. (1970), доц. (1973). Із селян.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1959). 1970 захистив канд. дис. «Історичні погляди А.Ю.Кримського» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак).

1941–1945 — на фронтах Великої вітчизняної війни, нагороджений бойовими медалями. 1948–1954 — ст. вагар станції Гречана Південно-Західної залізниці (Хмельницька обл.). З 1959 — в Ужгородському ун-ті: голова об'єднаного профкому внз (1959–1960); помічник проректора по заочному навчанню (1960–1962);

викладач (1962–1963), ст. викладач (1963–1971), доц. (1971–1988) каф. загальної історії та каф. нової і новітньої історії (1988–1993). 1959–1962 працював за сумісництвом викладачем каф. загальної історії.

Досліджував іст. спадщину А.Ю. Кримського (1871–1942) та проблему становлення сходознавства в Україні. Автор поетичних збірок: «Право на вічний неспокій» (Ужгород, 1963), «Ікарові очі» (Ужгород, 1967), «Земля в польоті» (Ужгород, 1981), «На стикові тисячоріч» (Ужгород, 1997), «Трете цвітіння» (Ужгород, 2005).

Тв.: А.Ю. Кримський — історик // УІЖ. — 1969. — № 12. — С. 108–111; Про початок громадської діяльності А.Ю. Кримського // УІЖ. — 1971. — № 1. — С. 110–115; А.Ю.Кримський в радянській історіографії // Історіографічні дослідження в Українській РСР. — К., 1971. — Вип. 4. — С. 48–63; Деякі питання етногенезу та історії населення Українських Карпат у працях А.Ю. Кримського // Культура і побут населення Українських Карпат. — Ужгород, 1973. — С. 112–116; Кримський як історик. — К., 1971; Агафангел Ефимович Кримський. — М., 1980; Українсько-турецькі наукові й культурні взаємини в 1920-х роках: здобутки і втрачені можливості // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — К., 1991. — Вип. 1. — С. 83–90; Ще одна спроба створити в Україні сходознавчий навчальний заклад (До питання становлення сходознавства в Україні) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 76–83.

Літ.: Казимир Гурницький // Хланта І.В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Біобібліографічний покажчик. — Ужгород, 1995. — С. 194–195; Мандрик І., Олашин М. Історик і поет: До 75-річчя від дня народження Казіміра Гурницького // Новини Закарпаття. — 1999. — 14 жовт. — С. 6; Густі В. Казимир Іванович Гурницький: 80-річчя з дня народження поета (1924) // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік. — Ужгород, 2003. — С. 201–203.

Микола Олашин

ГУЦАЛ Петро Зеновійович (06.02.1958, с. Жеребки Підволочиського р-ну Тернопільської обл.) — історик, краєзнавець, журналіст, к.і.н. (2005). Член Всеукраїнської спілки краєзнавців і Національної спілки журналістів України (2003).

1975–1980 навчався на іст. ф-ті ЛДУ ім. І. Франка. 1980–1982 працював в цьому ВНЗ зав. навч.-метод. кабінетом. Від листопада 1982 — асист., потім ст. викладач Тернопільського пед. ін-ту (нині — ун-т). Від 1997 — заст. дир. з наук.-метод. роботи класичної гімназії м.Тернополя, наук. ред. «Тернопільського енциклопедичного

словника». 2004–2006 — нач. відділу редагування вид-ва «Економічна думка» Тернопільської академії народного господарства (нині — нац. екон. ун-т). 2005 захистив в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів) канд. дис. «Українська еміграція Канаді і США та національно-визвольний рух на західно-українських землях (1914–1923)» (наук. кер. — д.і.н., проф. — М.Р. Литвин). Від 2007 — доц. каф. журналістики Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Тематика наук. досліджень: історія ЗУНР, історична біографістика Галичини, краєзнавство Тернопільщини, українська галицька преса.

Член автор. кол. «Релігієзнавчого словника» (К., 1996), «Юридичної енциклопедії» (т. 3, 5, 6), «Енциклопедії сучасної України» (т. 2, 4–8), «Енциклопедії історії України» (т. 3–5), «Енциклопедії Львова» (т. 1). Автор і співавтор понад 550 статей-гасел у «Тернопільському енциклопедичному словнику» (т. 1–3; 2004, 2005, 2008).

Тв.: Тернопільщина в першій половині Хопедії історії України».

Авторка бл. 60 наук. праць.

Тв.: Частичная экспроприация сельской буржуазии в ходе аграрной революции на Украине // Вопросы истории СССР. — Вып. 32. — Харьков, 1987; Державне регулювання на селі в умовах непу // УІЖ. — 1990. — № 10; Формування державних кордонів України. — К., 1991 (у співавт.); Селянський рух на Україні при переході до непу: бандитизм чи повстанство? // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — Вип. 2. — К., 1992; Проблема державних кордонів України. — К., 1992; Кордони України: історична перспектива та сучасний стан. — К., 1994 (у співавт.); Опір утвердженню тоталітарного режиму в українському селі в роки непу // II Міжнародний конгрес українців. — Львів, 1994; Селянський опір становленню тоталітарного режиму в УРСР. — К., 1996; Держава починається з кордону // Політика і час. — 1996. — № 7, 8; Українське селянство і держава в період «Великого перелому» // Матеріали Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії. — К., 1997; Держава і селянство в умовах становлення тоталітарного режиму. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 4. — К., 1998; Спроба «другого видання» громадянської війни в Україні // IV міжнародний конгрес українців. — Історія. Ч. II. — Одеса–Київ–Львів, 1999; Питання встановлення кордону у російсько-українських взаєминах ХХ ст. // Науковий вісник Українського історичного клубу. — Т. 3. — М., 1999; Українське селянство в боротьбі проти тоталітарного режиму. Сутність і особливості нової економічної політики в

українському селі. — К., 2000; Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927). — К., 2000; Безпартійні селянські конференції як фактор суспільного життя УСРР в 20-ті рр. XX ст. // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. — Вип. 4. — К., 2001; Опір селянства політиці суцільної колективізації в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 5. — К., 2001; Антиселянські дії більшовицького режиму // Політичний терор і тероризм в Україні. — К., 2002; Спроби політичного об'єднання селянства України в роки непу // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 9. — К., 2003; Опір селянства України політиці суцільної колективізації // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 10. — К., 2004; Кримське питання в політиці урядів України (I пол. XX ст.) // Крим в історичних реаліях України. — К., 2004; Коллективізація сільського господарства — модернізація или...? // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 13. — К., 2005; Селянський повстанський рух // Історія українського селянства. — Т. 2. — К., 2006; Селянські хвилювання та виступи наприкінці 20-х — на початку 30-х років XX століття // Український селянин. — Вип. 10. — 2006.

Літ.: Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довід. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 509.

Олена Ковальчук

ДАНИЛЕНКО Олександр Вікторович (03.07.1978, м. Львів) — дослідник історії України, історії української еміграції та діаспори, української культури, освіти, науки, інтелігенції, міжнародних і міжнародних зв'язків і відносин, к. і. н. (2005), доц. (2006). Зі службовців.

2000 закінчив з відзнакою іст. ф-т КНУ ім. Тараса Шевченка. В 1998 за програмою обміну студентами навчався в ун-ті м. Тампере (Фінляндія). До 2001 навчався в аспірантурі КНУ ім. Т. Шевченка. З 2001 — асистент каф. укр. історії та етнополітики КНУ ім. Т. Шевченка. У 2002 перебував на навчанні в літній школі Укр. наук. ін-ту Гарвардського ун-ту (США). 2004 у КНУ захистив канд. дис. «Український громадський комітет в Чехословаччині (1921–1925 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. А.О. Буравченков). З 2006 — доц. КНУ ім. Тараса Шевченка. У 2008 навчався у XVIII Літній школі Варшавського ун-ту (Польща). Учасник всеукраїнських та міжнародних наук. конференцій.

Автор понад 70 наук. праць.